

TEKST & COMMENTAAR

Aanwijzingen voor auteurs en redacties

2017

TEKST & COMMENTAAR

De tekst van de wetboeken en andere belangrijke regelgeving, voorzien van commentaar

Redactieraad:

C.J.J.M. STOLKER
hoogleraar burgerlijk recht Universiteit Leiden

W.L. VALK
advocaat-generaal Hoge Raad der Nederlanden

T.C. BORMAN
coördinerend raadadviseur Ministerie van Veiligheid en Justitie

AANWIJZINGEN VOOR AUTEURS EN REDACTIES

Tekst & Commentaar

2017

Wolters Kluwer — Deventer

© 2017, Wolters Kluwer, Deventer. Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorgaande schriftelijke toestemming van Uitgeverij Wolters Kluwer te Deventer, die daartoe door de auteursrechthebbende met uitsluiting van ieder ander is gemachtigd.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

VOORWOORD

In haar vijftienvingjarig bestaan heeft de serie Tekst & Commentaar zich een vaste plaats verworven binnen het spectrum van juridische uitgaven. De waardering voor Tekst & Commentaar en het gezag van de serie zijn onverminderd groot.

Waardering en gezag moeten echter bij voortduring worden verdiend. Alleen wanneer auteurs en redacties blijven werken aan de kwaliteit en consistentie van de bestaande uitgaven en ook de nieuw in de serie uit te brengen uitgaven voldoende kwaliteit bieden, zal Tekst & Commentaar ook in de toekomst haar vooraanstaande plaats kunnen blijven innemen.

In het gedeelte van deze aanwijzingen dat zich tot de auteurs richt, is onder meer nadrukkelijk aandacht besteed aan de structuur van het commentaar, de verwerking van casuïstiek en de bijwerking van de tekst ten behoeve van de online weergave en nieuwe drukken.

De aanwijzingen ten behoeve van de redacties bevatten onder meer richtlijnen voor de opzet en indeling van de uitgaven in de serie en de systematiek van de registers.

Leiden/ Den Haag

C.J.J.M. Stolker
W.L. Valk
T.C. Borman

Inhoud

AANWIJZINGEN VOOR DE AUTEURS	9
1. De plaats van de serie	9
2. Hoe wordt Tekst & Commentaar gebruikt?	10
3. Artikelsgewijze opzet	10
3.1 Ieder artikel is in principe voorzien van commentaar	11
3.2 Hoe om te gaan met nog niet geregelde onderwerpen?	11
3.3 Verhouding hogere regelgeving en uitvoeringsregelingen	11
4. Artikelkopje	12
5. Tekst van wet- en regelgeving	12
6. Inhoud en omvang van het commentaar	12
7. De stijl van het commentaar	13
8. Indeling van de aantekeningen; de aantekeningkopjes	13
9. Volgorde van de aantekeningen; 'artikellidsgewijze bespreking'	14
10. De aantekeningen 'Betekenis' en 'Algemeen'	14
11. Tussenkopjes binnen eenzelfde aantekening	15
12. Geen cursiveringen in de tekst zelf	15
13. Geen voetnoten gebruiken	15
14. Geen nieuwe alinea's binnen aantekeningen; opsommingen	15
15. Geen 'open verwijzingen'	15
16. Wetsgeschiedenis	16
17. Rechtspraak; casuïstiek	16
18. Literatuur	18
19. Verwijzingen naar wetsartikelen, titels, afdelingen enz.	19
20. Interne verwijzingen	19
21. Oud recht en overgangsrecht	20
22. Komend recht	20
23. Spelling	20
24. Gebruik van afkortingen	20
25. Periodieke actualisering van het commentaar	20
26. Naamsvermelding auteurs	21
AANWIJZINGEN VOOR DE REDACTIES	23
27. Taakverdeling tussen uitgever, redactie en redactieraad	23
28. Begeleiding van het schrijftraject	23
29. De indeling van de uitgave	23
30. Trefwoordenregister	24
31. De registermaker	25
32. Het voorwoord	25

Verhouding tussen deze aanwijzingen en de korte instructie Kluwer Creator voor Tekst & Commentaar

Het werkproces van de Creator en in samenhang daarmee de online publicatie van de diverse T&C-delen in de Navigator (naast die in boekvorm), stelt deels eigen eisen. Naast deze aanwijzingen (die een meer inhoudelijk karakter dragen) zullen de auteurs en redacties ook voordeel kunnen hebben van het gebruik van de Korte instructie Kluwer Creator voor Tekst & Commentaar.

AANWIJZINGEN VOOR DE AUTEURS

1. De plaats van de serie

Tekst & Commentaar beoogt een eerste oriëntatie te bieden op de betekenis van de wet of van andere regelgeving. Tekst & Commentaar onderscheidt zich daarin van diverse andere uitgaven.

Anders dan de meeste leer- en handboeken is Tekst & Commentaar artikelsgewijs van opzet, zodat de wettekst veel directer aan bod komt. Geen artikellid blijft in principe onbesproken. Anderzijds wordt niet ingegaan op theoretische en historische achtergronden, tenzij deze van direct belang zijn voor een goed begrip van de desbetreffende bepaling en voor de toepassing ervan in de rechtspraktijk. In verband daarmee vindt men in Tekst & Commentaar ook slechts beperkt verwijzingen naar andere literatuur (hierna nr. 18).

Van andere commentaren, zoals Wolters Kluwers 'Groene Serie', onderscheidt Tekst & Commentaar zich door het handzaam formaat. Dat brengt vanzelfsprekend de nodige beperkingen mee. Anders dan in de Groene Serie is voor het verwerken van bijvoorbeeld rechtspraak van lagere rechterlijke colleges slechts hoogst zelden plaats. En als rechtspraak wordt aangehaald, dan wordt deze steeds geparafraseerd tot een algemene regel of (indien dat niet verantwoord is) een algemeen geformuleerd gezichtspunt (bijv. 'daarbij zal van belang kunnen zijn...'), zonder vermelding van het feitencomplex. De gebruiker zal na een eerste oriëntatie aan de hand van Tekst & Commentaar dan ook niet zelden gebruik moeten maken van diepgravender uitgaven.

Tekst & Commentaar onderscheidt zich qua opbouw door een samenhangend en be-

knopt commentaar dat op een overzichtelijke wijze over enkele aantekeningen is verdeeld. Slechts waar rechtspraak en wetsgeschiedenis het laten afweten, doet — mits het een voor de rechtspraak belangrijk punt betreft — de auteur van Tekst & Commentaar zelf een voorstel hoe het recht naar zijn oordeel zou moeten luiden.

2. Hoe wordt Tekst & Commentaar gebruikt?

De gebruikers van Tekst & Commentaar zijn vooral rechtspractici: advocaten, rechters, bedrijfs- en overheidsjuristen. Zij raadplegen Tekst & Commentaar doorgaans met het oog op een aan hen ter advisering, beslissing enzovoort voorgelegd praktijkgeval. Tekst & Commentaar functioneert in dat geval als 'wettekst plus', dat wil zeggen: de gebruiker raadpleegt de wettekst (of de tekst van andere regelgeving) en gaat vervolgens bij zichzelf na op welke punten hij met het oog op 'zijn' geval nadere informatie behoeft. Het is die informatie die hij in het commentaar zoekt en daar in zo weinig mogelijk tijd hoopt te vinden. Deze gangbare manier van gebruik van Tekst & Commentaar heeft belangrijke consequenties voor de wijze waarop het commentaar dient te worden ingericht.

De gebruiker wordt bij het zoeken van de door hem gewenste informatie geholpen door een vaste opbouw en een heldere structuur op alle niveaus. De indeling van de uitgave moet dus overzichtelijk zijn, de structuur van het commentaar op de diverse artikelen dient te volgen uit de in het commentaar opgenomen kopjes, enzovoort. Bovendien mag de auteur er niet op rekenen dat de gebruiker het commentaar bij een bepaald artikel in zijn geheel doorleest, en kan hij al helemaal niet het commentaar op de voorafgaande artikelen of de inleidende opmerkingen bij een regeling of een gedeelte daarvan, bekend veronderstellen. Informatie dient dus te staan op de plaats waar de gebruiker die verwacht. Eventueel kan de gebruiker naar de juiste plaats worden verwezen (maar dan zo dat hij begrijpt wat het naslaan van de verwijzing hem oplevert). Wat een en ander concreet betekent, wordt hierna uitgewerkt.

3. Artikelsgewijze opzet

De opzet van het commentaar is artikelsgewijs, dat wil zeggen dat de tekst van ieder artikel wordt gevolgd door één of meer aantekeningen. Dat betekent in de eerste plaats dat een opzet waarin alle of een gedeelte van de artikelen van een regeling tezamen worden besproken, niet is toegestaan; het moet een artikelsgewijs commentaar blijven. Wel kunnen aan een nieuw(e) Boek, hoofdstuk, titel, afdeling of paragraaf van een regeling één of meer aantekeningen voorafgaan, onder het kopje 'Inleidende opmerkingen', bijvoorbeeld met betrekking tot de structuur van de regeling in relatie tot het betreffende Boek, hoofdstuk, enz. Men moet daarbij echter steeds bedenken dat de gebruiker doorgaans onmiddellijk de desbetreffende wetsbepaling en

het bijbehorende commentaar zal raadplegen, en inleidend commentaar dus zal overslaan. Informatie die voor bepaalde artikelen van bijzonder belang is, behoort daarom bij die artikelen te worden opgenomen. Soms is een alternatief dat bij die artikelen naar eerder gemaakte opmerkingen wordt verwezen.

3.1 Ieder artikel is in principe voorzien van commentaar

De artikelsgewijze opzet betekent in de tweede plaats dat artikelen en ook artikelleden in principe niet onbesproken mogen blijven. Soms zal de auteur de indruk hebben dat de wettekst voor zich spreekt. Die indruk is echter zelden juist. Vrijwel steeds is het zinvol aan te geven hoe de bepaling in het wettelijk systeem past (hoe zij zich verhoudt tot andere samenhangende artikelen of artikelleden), hoe een bepaald element van de bepaling moet worden uitgelegd of wat de ratio van de bepaling is.

3.2 Hoe om te gaan met nog niet geregelde onderwerpen?

Wanneer een onderwerp wordt aangesneden dat in de becommentarieerde regeling ongeregeld is gebleven, brengt de artikelsgewijze opzet van het commentaar mee dat een dergelijk onderwerp zoveel mogelijk wordt ondergebracht bij een artikel dat op een verwante kwestie betrekking heeft. Zo kan de aantastbaarheid van de aanvaarding worden besproken in een extra aantekening bij art. 6:218 BW, dat de aantastbaarheid van het aanbod betreft. En in het commentaar op art. 8:88 Awb, dat de schadevergoeding wegens onrechtmatig bestuurshandelen betreft, kan in een extra aantekening worden ingegaan op de schadevergoeding wegens overschrijding van de redelijke termijn voor bezwaar- en beroepsprocedures. In het uitzonderlijke geval dat een dergelijke oplossing niet mogelijk is, wordt de aantekening geplaatst in de inleidende opmerkingen bij een regeling(onderdeel). Zie bijvoorbeeld de opmerkingen over de precontractuele fase in aant. 4-5 van de inleidende opmerkingen bij afdeling 2 van titel 5 van Boek 6 BW (welke afdeling de totstandkoming van overeenkomsten betreft).

3.3 Verhouding hogere regelgeving en uitvoeringsregelingen

Ten slotte een belangrijke opmerking ten aanzien van de verhouding tussen het commentaar op hogere regelgeving en uitvoeringsregelingen. Verwijzingen in het commentaar op een hogere regeling naar relevante bepalingen van de bijbehorende uitvoeringsregeling zijn uiteraard vaak nuttig. Ook behoort zo'n verwijzing gepaard te gaan met een korte aanduiding van wat in de bepaling waarnaar wordt verwezen kan worden gevonden (vergelijk hierna aanwijzing 15). Het is echter niet de bedoeling dat een bepaling van een uitvoeringsregeling onder de hogere regeling wordt becommentarieerd. Is een dergelijk commentaar zinvol, dan behoort in het belang van de herkenbaarheid in vooral de onlineomgeving te worden gekozen voor een commen-

taar bij de bepaling uit de uitvoeringsregeling zelf.

4. Artikelkopje

Na ieder wetsartikel en voorafgaand aan het commentaar volgt een artikelkopje dat de auteur vervaardigt en in voorkomende gevallen na wetswijziging aanpast. Dit kopje bestaat uit een korte aanduiding van het onderwerp van de bepaling, bijvoorbeeld door middel van enkele trefwoorden (maar niet meer dan één regel).

5. Tekst van wet- en regelgeving

De uitgever levert op een bepaalde datum aan de auteur de wettekst (en het daarop reeds bestaande commentaar) waarop het commentaar gewijzigd of nieuw geschreven moet worden. Dit is de wettekst naar de stand van de wet zoals met de redactie besproken en aan de auteur gecommuniceerd (peildatum). Dit is eveneens de stand van de wet zoals bekend op het tijdstip waarop de uitgever de wettekst aan de auteur aanlevert. Het leveren van wetteksten en bestaand commentaar door de uitgever gebeurt in een bundeling van samenhangende wetsartikelen, die in de Creator voor de auteur worden klaargezet in een "flow". Wetswijzigingen die plaatsvinden na het klaarzetten van de flow worden niet automatisch verwerkt (in de Creator). Indien na het klaar zetten van de flow nog wetswijzigingen plaats vinden, is het een samenspel tussen auteur/redactie en uitgever om de wettekst te checken op actualiteit.

6. Inhoud en omvang van het commentaar

Tekst & Commentaar staat en valt met de kwaliteit van het commentaar. Voor de gebruiker die niet zeer goed thuis is in de becommentarieerde regeling moet Tekst & Commentaar een betrouwbare gids zijn. Dat betekent dat het belang van de wetsbepaling uiteen moet worden gezet, dat de verschillende elementen ervan dienen te worden besproken (wat valt er wel onder en wat niet), dat voor de hand liggende vragen moeten worden beantwoord en dat de auteur voorbeelden moet geven indien dat de inhoud van het commentaar kan verhelderen (steeds zo beknopt mogelijk). De auteur dient zich dus terdege te verplaatsen in gebruikers die (veel) minder vertrouwd zijn met de betreffende regeling dan hijzelf. Maar ook de specialist moet Tekst & Commentaar kunnen waarderen. Het commentaar moet voldoende toevoegen aan de tekst van de besproken regelgeving, in de praktijk veelvuldig rijzende vragen mogen niet onbesproken blijven en op essentiële punten dient te worden verwezen naar jurisprudentie en – met mate – andere bronnen zoals literatuur.

Bij de bewerking van het commentaar is het van groot belang dat niet alleen nieuwe tekst wordt toegevoegd, maar dat ook het bestaande commentaar in het licht van

nieuwe ontwikkelingen wordt heroverwogen. Bewerkingsronden behoren bovendien te worden aangegrepen voor het steeds opnieuw realiseren van verbeteringen in de tekst, onder meer wat betreft helderheid, juistheid en (betrekkelijke) volledigheid.

7. De stijl van het commentaar

De stijl van het commentaar is helder, zakelijk en beknopt; telegramstijl wordt echter vermeden. Een sterk 'persoonlijke stijl' moet worden vermeden, teneinde de eenheid van de uitgave te bevorderen.

Zoveel mogelijk wordt uitgegaan van de 'heersende leer'. Daar waar het onvermijdelijk is dat de auteur zijn eigen mening geeft, laat hij dat merken, maar zonder gebruik van woorden als 'mijns inziens'. Dat kan bijvoorbeeld door te melden dat een bepaalde uitleg om door de auteur aangegeven redenen 'voor de hand / in de rede ligt' of juist 'weinig aannemelijk is'.

8. Indeling van de aantekeningen; de aantekeningkopjes

Het commentaar wordt ondergebracht in één of meer aantekeningen. Iedere aantekening wordt voorafgegaan door een kopje. In de handleiding voor de Creator is vermeld hoe u een nieuwe aantekening en het daarbij behorende kopje maakt. Bij meer dan één aantekening krijgt elk aantekeningkopje een nummer. Vermeld in het aantekeningkopje steeds op welk artikellid of op welk onderdeel van een artikellid de aantekening slaat. Dat is belangrijk omdat op die manier het zoeken naar de juiste passage in het commentaar tot een minimum aan tijd wordt beperkt. In de folio-uitgave wordt elk aantekeningkopje automatisch vet gedrukt. Hieronder volgen een aantal voorbeelden van de kopjes van de aantekeningen bij art. 1:7 AWB:

- 1. Algemeen**
- 2. Advies en overleg (lid 1 aanvang)**
- 3. Het implementatiebesluit (lid 1 vervolg)**
- 4. Uitsluitende uitvoering bindend EU-besluit (lid 1 slot)**
- 5. Advisering Raad van State (lid 2)**
- 6. Gebonden en vrije implementatie**

Soms ligt een bespreking van ieder artikellid afzonderlijk niet voor de hand. In dat geval kunnen twee of meer artikelliden tezamen worden genomen. Bijvoorbeeld art. 5:5 BW, aant. 2:

- 2. Verplichtingen van de vinder (leden 1 en 2).**

Indien het commentaar betrekking heeft op zelfstandig leesbare gedeelten van een artikellid (bijv. een volzin of een aanhef of onderdeel van een opsomming), dan kan het de overzichtelijkheid bevorderen om daarvoor verschillende aantekeningen te gebruiken. In dat geval is het van essentieel belang dat uit het aantekeningkopje duidelijk blijkt dat de aantekening niet op het gehele artikellid betrekking heeft. Zie voor een mogelijke oplossing het voorbeeld hierboven ('lid 2 aanhef' en 'lid 2 vervolg'). Indien dat niet mogelijk is, heeft het de voorkeur om te werken met tussenkopjes binnen éénzelfde aantekening (zie hierna aanwijzing 11).

9. Volgorde van de aantekeningen; 'artikellidsgewijze bespreking'

De volgorde van de aantekeningen wordt zoveel mogelijk bepaald door de volgorde binnen het besproken wetsartikel; deze aanpak wordt in de wandelgangen wel aangeduid als de 'artikellidsgewijze bespreking'. De gebruiker vindt zo het snelst de door hem gewenste informatie.

Natuurlijk is het vaak zo dat om inhoudelijke redenen op het eerste gezicht een andere volgorde van behandeling voor de hand ligt dan de artikellidsgewijze. Vanwege het gemak en de herkenbaarheid voor de gebruiker zal men echter niet moeten streven naar de inhoudelijk meest ideale volgorde, maar naar de meest overzichtelijke volgorde die tegelijk inhoudelijk verantwoord is. Wanneer bijvoorbeeld lid 4 een nuancering op lid 2 bevat, is het (in plaats van lid 4 geheel in de aantekening over lid 2 te laten opgaan, waardoor de lidsgewijze volgorde zou worden doorbroken) heel wel verantwoord lid 4 na lid 3 te bespreken, als in het commentaar op lid 2 maar naar lid 4 wordt verwezen: 'Lid 4 bevat een nuancering voor het geval dat...'.
'

10. De aantekeningen 'Betekenis' en 'Algemeen'

Indien met één aantekening op een wetsartikel kan worden volstaan, heeft het aantekeningkopje een vaste formulering, namelijk: 'Betekenis' (zonder voorafgaand aantekeningnummer). Dat kopje 'Betekenis' staat steeds voor een *volledige* bespreking van het artikel zelf. Als het commentaar uit meer dan één aantekening bestaat, dan is voor het kopje 'Betekenis' geen plaats, behalve in die gevallen waarin de andere aantekeningen niet de inhoud van het artikel als zodanig betreffen, maar bijvoorbeeld het oude recht of het overgangsrecht, of een andere in het desbetreffende wetsartikel niet als zodanig geregelde kwestie.

Vaak is het nuttig het commentaar te beginnen met een inleidende aantekening 'Algemeen'. Onder dat kopje kunnen bijvoorbeeld de strekking en ratio van het artikel worden besproken, de verhouding tot andere artikelen of bijvoorbeeld de datum waarop het artikel of een ingrijpende wijziging daarvan in werking is getreden met

eventuele vermelding van de vindplaats van de betreffende (wijzigings)wet. Men moet zich er bij de aantekening 'Algemeen' steeds van bewust zijn dat deze door veel gebruikers zal worden overgeslagen. Ze mag dan ook geen informatie bevatten die in de daarop volgende aantekeningen — die op een specifiek deel van het artikel betrekking hebben — kan worden ondergebracht. Eventueel kan in die aantekeningen wel, tot beter begrip van die aantekeningen, naar de aantekening 'Algemeen' worden verwezen.

11. Tussenkopjes binnen eenzelfde aantekening

Binnen eenzelfde aantekening kán het gebruik van kopjes zinvol zijn; we spreken wel van 'tussenkopjes'. Om redenen van overzichtelijkheid is het echter niet mogelijk om meer dan twee niveaus te hanteren. Kopjes van het eerste niveau (kop 1 in de Creator) worden in de folio-uitgave automatisch vet gedrukt. De auteur moet deze kopjes bij voorkeur vooraf laten gaan door volgletter met een punt erachter (a., b., c., enz.). Kopjes van het tweede niveau (kop 2 in de Creator) zijn (in de folio-uitgave) vet en cursief en kennen geen nummering of lettering. Ieder kopje eindigt hier met een punt, en de tekst erna begint weer met een nieuwe zin. In de wat langere aantekeningen is een doordacht gebruik van beide niveaus hét middel om de gebruiker behulpzaam te zijn bij het vinden van de door hem gewenste informatie. Overigens mag het eerste (vette) tussenkopje ook direct op de kop van de aantekening volgen.

12. Geen cursiveringen in de tekst zelf

Met uitzondering van de vermelding van de roepnaam van gerechtelijke uitspraken en afkortingen van tijdschriften zoals bijvoorbeeld in: "HR 11 oktober 2013, CA3765; NJ 2013/492 (*Vano/Foreburghstaete*)". Zie ook de Kluwer Brede Schrijfwijzer (KBS).

13. Geen voetnoten gebruiken

Het commentaar kent geen voetnoten.

14. Geen nieuwe alinea's binnen aantekeningen; opsommingen

De aantekeningen kennen geen nieuwe alinea's; de tekst van één aantekening loopt ononderbroken door. In de folio-uitgave geldt dat ook voor de teksten in een aantekening die beginnen met een tussenkopje.

15. Geen 'open verwijzingen'

Tekst & Commentaar beoogt de gebruiker snel en efficiënt de belangrijkste informatie te bieden. Bij iedere verwijzing naar parlementaire stukken, jurisprudentie, literatuur of naar aantekeningen elders, moet het de lezer daarom duidelijk zijn wat hij daar kan vinden. Open verwijzingen van het soort 'zie verder' of 'vgl.' zijn dus niet

toegestaan.

16. Wetsgeschiedenis

Vooral bij recente wetgeving zullen de parlementaire stukken een belangrijke bron vormen. Verwijzing is zinvol waar de wetsgeschiedenis meer biedt dan bij oppervlakkige lezing reeds uit de wettekst zelf volgt. Verwijzing geschiedt conform de Kluberbrede Schrijfwijzer, als volgt: '(Kamerstukken II 1974/75, 13229, 3, p. 7)'. Indien het gebruik van een verzameling van parlementaire stukken ingeburgerd is (bijv. de Parlementaire Geschiedenis van het nieuwe Burgerlijk Wetboek), dan kan ook naar die verzameling verwezen worden. In verband met de huidige digitale toegankelijkheid van de officiële publicatie geldt voor nieuwe wetgeving dat in ieder geval daarnaar wordt verwezen en eventueel daarnaast naar een breed gebruikte verzameling.

17. Rechtspraak; casuïstiek

Met het aanhalen van rechtspraak moet terughoudendheid worden betracht. Rechtspraak van andere colleges dan de hoogste (Hoge Raad, Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Hof van Justitie EU, Benelux-Gerechtshof enz.) zal slechts bij (hoge) uitzondering mogen worden verwerkt. En ook bij verwijzingen naar rechtspraak van de hoogste rechters zal men moeten afwegen of een goed begrip van de wettekst in het geding is. Uitspraken die het artikel 'alleen maar' toepassen of waar geen algemene regels uit kunnen worden afgeleid, horen in Tekst & Commentaar in beginsel niet thuis.

Verwijzing naar rechtspraak geschiedt als volgt: '(HR 14 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:319, NJ 2014/264 (*Feenstra q.q./ING Bank*))' c.q. '(ABRvS 8 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1760, AB 2014/289)' Voor nieuw te verwerken rechtspraak geldt dat we altijd het ECLI-nummer vermelden, dus bijvoorbeeld: '(HR 20 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:689 (*JPR Advocaten/Gunning q.q.*))'. Dat nummer is niet alleen via rechtspraak.nl na te gaan, maar ook via bijvoorbeeld de NJ-, NJB- en RvdW-publicatie van het arrest (in de kop is steeds het ECLI-nummer vermeld). Bestaande RvdW- en LJN-verwijzingen kunnen desgewenst gehandhaafd blijven. Indien een arrest in de NJ of AB is gepubliceerd, wordt die vindplaats óók steeds vermeld. Naar de RvdW wordt niet meer verwezen (evenmin als naar bijv. JOL). Naar andere tijdschriften kán worden verwezen, met name als in het desbetreffende tijdschrift ook annotaties zijn opgenomen (denk aan voor het privaatrecht aan JOR en JAR en voor het bestuursrecht aan JB). De volgorde bij het verwijzen is: eerst LJN, c.q. ECLI, dan andere bronnen zoals tijdschriften w.o. NJ, c.q. AB,). Het geniet de voorkeur om naast de ECLI-vermelding en NJ- of AB-vermelding – indien van toegevoegde waarde vanwege een annotatie – hooguit één andere bron te vermelden. Dus bijvoorbeeld:

HR 18 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3606, NJ 2016/29, JOR 2016/106, of: CRvB 22 oktober 2008, L/N BG1621, AB 2008/358.

De annotator wordt niet vermeld. Roepnaam (al dan niet partijnamen) wel zoveel mogelijk vermelden. Verwijzingen zoveel mogelijk tussen haakjes verwerken.

Weergave van de beslissing geschiedt zoveel mogelijk door middel van een parafraze van de aan de beslissing te ontleen rechtsregel, waarbij het de kunst is om in een beknopte, eigen formulering zo weinig mogelijk nuances verloren te laten gaan. Meestal kan het in een enkele zin. Aan het commentaar op art. 6:212 BW kan het volgende voorbeeld worden ontleend:

7. Enkele toepassingen. a. Algemeen. De toepassingsmogelijkheden van het artikel zijn uiterst divers en in verband daarmee lastig in kaart te brengen. Wel kan aan de hand van de jurisprudentie een aantal illustraties worden gegeven. Zie tevens Vranken, *NJB* 1998, p. 1495-1503; Hartkamp, *WPNR* 6440-6441 (2001); *Van Boom & Wissink* 2002, preadviezen Vereniging voor Burgerlijk Recht. **Contractuele relatie.** Wanneer tussen de betrokkenen een overeenkomst bestaat, kunnen contractenrechtelijke overwegingen het lot van de verrijkingsactie verregaand beïnvloeden; zie HR 20 september 2002, *NJ* 2004/458 (*Caribbean Bistros c.s./Club Carribeen*, ingebrekestelling). **b. Bouwen op andermans grond.** Wanneer iemand een gebouw opricht op de grond van een ander, dan zal dat bouwwerk eigendom worden van de eigenaar van de grond (art. 5:3 en 5:20 BW), maar heeft de bouwer onder omstandigheden een vordering uit ongerechtvaardigde verrijking (HR 29 januari 1993, *NJ* 1994/172 (*Vermobo/Van Rijswijk*)). Zie ook hierna, onderdeel g (huurder) en onderdeel h (echtgenoot). **c. Derdenbescherming.** Als de verkrijger van een zaak door art. 3:86 BW wordt beschermd tegen de beschikkingsonbevoegdheid van zijn voorschakel, kan dit een ongerechtvaardigde verrijking opleveren van die voorschakel ten opzichte van de oude eigenaar (onder meer Hof 's-Hertogenbosch 7 november 1995, *NJ* 1997/461). **d. Faillissement.** Wanneer door een onmiskenbare vergissing onverschuldigd wordt betaald aan de curator in een faillissement, is deze ingevolge art. 6:212 verplicht zo spoedig mogelijk een bedrag terug te betalen gelijk aan dat waarmee de boedel is verrijkt (HR 5 september 1997, *NJ* 1998/437 (*Ontvanger/Hamm q.q.*), gepreciseerd in HR 8 juni 2007, L/N AZ4569, *NJ* 2007/419 (*Van der Werff q.q./BLG*)). Zie tevens HR 31 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:3080, *NJ* 2014/484 (*CZ/Scholtes q.q.*), refererend aan de maatschappelijke betamelijkheid. Het gaat hier om een zeer beperkte uitzondering op het wettelijk preferentiestelsel, die zich niet snel leent voor toepassing in andersoortige situaties (HR 9 september 2011, L/N BQ7066, *NJ* 2011/553 (*Dumatrust*)).

Voor uitspraken die niet behoren tot de *leading cases* is in Tekst & Commentaar in beginsel geen plaats. Dat is slechts anders bij die bepalingen die — meestal doordat de bepaling een open norm bevat — in feite geheel door de rechtspraak worden invuld. In die gevallen kan het nuttig zijn om door middel van enkele voorbeelden uit de rechtspraak de gebruiker althans enige indruk te geven van de mogelijkheden die de besproken bepaling in zich bergt. Zo mogelijk gaan aan de voorbeelden enkele algemene gezichtspunten vooraf. Beknoptheid in de formulering is echter geboden. Zie bijvoorbeeld het commentaar op art. 6:248 BW met betrekking tot de aanvullende werking van redelijkheid en billijkheid:

Diverse toepassingen. Uit redelijkheid en billijkheid kunnen naargelang de aard van de overeenkomst, de belangen van ieder der partijen en de omstandigheden van het bijzondere geval allerlei verplichtingen voortvloeien: verplichtingen zich jegens de wederpartij van concurrentie te onthouden (HR 19 oktober 1990, *NJ* 1991, 21 (*Koghee/Akkoca*) en HR 1 juli 1997, *NJ* 1997, 685 (*Kolkman/Cornelisse*), verplichtingen tot het voeren van overleg (HR 23 februari 1923, *NJ* 1923, 802 (*Hofman/Triezenberg*), mededelings- en informatieplichten (HR 16 januari 1959, *NJ* 1960, 46 (*Benzol I*), verplichtingen tot het vergoeden van rente over door de wederpartij ter beschikking gestelde gelden (HR 16 december 1988, *NJ* 1989, 433 (*Dela/Looren de Jong*) en HR 15 april 1994, *NJ* 1994, 628 (*Fakkert/Fakkert*), zorgplichten (HR 23 maart 2007, LJN AZ7619, *NJ* 2007, 333 (*ABN AMRO/Van Velzen*). Zie voor de gevolgen van het schenden van dergelijke verplichtingen art. 6:2, aant. 3. Wat betreft de opzegging van duurovereenkomsten zie aant. 5.

Bij voor de praktijk belangrijke bepalingen verdient het verder overweging of mogelijk enige veel voorkomende praktische toepassingen kunnen worden onderscheiden, met eigen 'deelregels'. Aan die toepassingen kan dan een aantekening worden bevestigd, met (zeer) beknopte verwerking van casuïstiek.

18. Literatuur

Enige terughoudendheid past bij het aanhalen van literatuur. Vooral waar wetsgeschiedenis en rechtspraak zwijgen, kan een korte parafrase van de opvatting van een auteur zinvol zijn, indien een goed begrip van de wettekst in het geding is. Ruimer kan worden verwezen naar bronnen die een overzicht van de verschillende opvattingen bieden, zoals de Asser Serie en de Groene Serie. Uiteraard is dat alleen zinvol als er geen duidelijk heersende opvatting bestaat. Naar artikelen en monografieën wordt slechts sporadisch verwezen.

Verwijzing naar literatuur geschiedt conform de Kluwerbrede Schrijfwijzer (KBS).

19. Verwijzingen naar wetsartikelen, titels, afdelingen enz.

Naar artikelen wordt steeds verwezen met de afkorting 'art.', onverschillig of naar één of meer artikelen wordt verwezen. Ook in de gewone tekst van de aantekeningen wordt de afkorting gebruikt (en dus niet alleen tussen haakjes). Verwijzingen naar de tekst van een te bespreken artikel geschieden in het algemeen niet met het nummer, maar in de volgende stijl: 'het artikel waarborgt...' (hier 'artikel' niet afkorten!). Wordt ingegaan op een artikellid, dan wordt wel het nummer genoemd, op de volgende wijze: 'lid 2 ziet slechts op...', dus niet: 'het tweede lid ziet slechts op'.

Binnen het commentaar op een wettelijke regeling (of verdragsregeling) behoeft bij de artikelverwijzingen de regeling niet te worden aangeduid. Buiten de regeling uiteraard wel (conform de Kluwerbrede Schrijfwijzer). Binnen het commentaar op het Burgerlijk Wetboek wordt dus verwezen naar 'art. 7:4', maar binnen het commentaar op het Weens Koopverdrag naar 'art. 7:4 BW'. Wat de bij deze verwijzingen te gebruiken afkortingen betreft wordt uitgegaan van de Kluwerbrede Schrijfwijzer. Indien een regeling niet 'doorgenummerd' is, wordt steeds het boek- of hoofdstuknummer vermeld.

Naar hoofdstukken, titels, afdelingen en paragrafen wordt in het commentaar met kleine letters verwezen, naar boeken met een hoofdletter (ongeacht de door de wetgever gevolgde systematiek). Dus: 'afdeling 6', 'titel 2', maar 'Boek 6'. Door de wetgever voluit geschreven telwoorden worden vervangen door Arabische cijfers: 'Tweede Boek' wordt dus 'Boek 2' en 'zeventiende titel' wordt 'titel 17'. Wanneer de wetgever Romeinse cijfers gebruikt, dat echter respecteren: 'Boek II', 'titel XVII', enzovoort. Gebruik niet een verkorte 'telefoonnotatie' ('afdeling 6.5.3'). Dus (in geval van een verwijzing vanuit een ander boek van het BW): 'afdeling 3 van titel 5 van Boek 6 BW'. Overigens verdient het vrijwel steeds de voorkeur naar artikelen te verwijzen in plaats van naar hoofdstukken, titels, e.d.: 'art. 6:231 e.v.', omdat de gebruiker de verwijzing zo veel sneller kan terugvinden.

20. Interne verwijzingen

Verwijzingen binnen de uitgave geschieden steeds door vermelding van het aantekeningnummer (zo mogelijk gevolgd door de letter van het desbetreffende vette tussenkopje) en zonder vermelding van de auteur: 'aant. 3 onder b bij art. 6:228' (of bij gebruik tussen haakjes: 'art. 6:228, aant. 3 onder b'). Wordt verwezen naar het commentaar op een andere regeling (hoewel binnen dezelfde uitgave), dan ook de

afkorting voor de regeling vermelden (conform de Kluwerbrede Schrijfwijzer).

21. Oud recht en overgangsrecht

Daar waar een wettelijke bepaling relatief jong is, zal een korte bespreking van het oude recht en het overgangsrecht zinvol zijn. Het gaat in dat geval om afzonderlijke aantekeningen ná de aantekeningen die het geldende recht betreffen. Of bij wat minder recente wetgeving bespreking van het oude recht nog zinvol is, hangt af van de vraag of zich gevallen laten denken waarop het oude recht nog van toepassing is (en dus van de overgangsregel).

Indien binnen afzienbare tijd een wijziging van het geldende recht valt te verwachten, zal — op overeenkomstige wijze als aan het oude recht — ook aandacht kunnen worden besteed aan komend recht. De aantekeningen over oud recht respectievelijk het overgangsrecht vormen, in die volgorde, altijd de laatste twee aantekeningen.

22. Komend recht

De boven het commentaar af te drukken wettekst is steeds het geldend recht.

Voor zover zinvol wordt in het commentaar ook aandacht besteed aan aanhangige wetsvoorstellen of bijvoorbeeld op grond van een Europese richtlijn te verwachten wetswijzigingen. In zo'n situatie is het gewenst een afzonderlijke aantekening met als kopje "Komend recht" aan dit komend recht te wijden (te plaatsen na de andere aantekeningen, maar vóór eventuele aantekeningen over oud recht en overgangsrecht).

23. Spelling

Tekst & Commentaar gaat uit van de officiële spellingregels, zoals kenbaar uit het Spellingbesluit (uitgewerkt in het *Groene Boekje* en de *Schrijfwijzer* (Renkema).

24. Gebruik van afkortingen

Omwille van leesbaarheid en esthetiek dient het gebruik van afkortingen zoveel mogelijk te worden vermeden. Bij verwijzingen naar andere wetten en wetboeken of naar rechtspraak is het gebruik van de desbetreffende afkorting (conform de Kluwerbrede schrijfwijzer) echter verplicht. Verder worden de afkortingen `aant.' en `art.' gebruikt. Bij opmerkingen tussen haakjes mogen ook algemeen gangbare afkortingen als `bijv.' en `enz.' worden gebruikt.

25. Periodieke actualisering van het commentaar

Online

Alle delen Tekst & Commentaar verschijnen tweejaarlijks als boek én zijn online beschikbaar in de Navigator. Vanzelfsprekend dient het commentaar met grote regel-

maat te worden bijgewerkt. Als auteur van een T&C-titel wordt van u verwacht twee keer per jaar, iedere keer in dezelfde maand (bijvoorbeeld steeds op 15 februari en 15 augustus van een jaar), uw commentaar te actualiseren indien nodig (online bijwerkronde).

Tussen de bijwerkronde door kan de auteur ook bijwerken als actualisering geen uitstel duldt, in zogenaamde ‘verkeerde been’ gevallen. Dit zijn wijzigingen in wet- en regelgeving of nieuwe jurisprudentie die de gebruiker die uitgaat van het bestaande commentaar op het verkeerde been zet in zijn beroepsuitoefening. Ook bijwerken vanwege herstel van storende fouten is uiteraard altijd tussentijds toegestaan.

Boek

Het is gangbaar dat elke twee jaar een nieuwe druk van een T&C-deel verschijnt. Gebruikers vertrouwen erop dat in de nieuwe druk recente wetgeving en jurisprudentie is verwerkt.

Het gegeven dat wetgeving aanhangig is, is geen reden tot uitstel voor het vervaardigen van een druk. Aan aanhangig recht kan apart aandacht besteed worden via het kopje Komend recht, zie aanwijzing 22.

26. Naamsvermelding auteurs

T&C vermeldt de achternaam van de auteur online in het auteursveld en in het boek in een voetregel. In geval van commentaar van meer dan één auteur op één pagina wordt de naam vermeld van degene die het laatst opgenomen artikel becommentarieert.

Opvolgende en co-auteurs

Indien één auteur verantwoordelijk is voor een commentaar vindt vanzelfsprekend enkel naamsvermelding plaats van die auteur. Bij opvolging van die auteur door een andere auteur blijft nog enige tijd (zie hierna) de naam van de opgevolgde auteur vermeld staan gevolgd door “/” en de naam van de nieuwe auteur. Als - bij wijze van uitzondering - twee auteurs verantwoordelijk zijn voor één commentaar staan beide namen samen vermeld (auteur X & auteur Y).

Werkwijze

De naam van een nieuwe auteur wordt vanaf het begin van zijn werkzaamheden direct toegevoegd aan het commentaar. In geval hij werk overneemt van een voorganger blijft deze als eerste vermeld staan tot en met de eerstvolgende druk. Vanaf de eerste online bijwerkronde na die herdruk verdwijnt de naam van die opgevolgde au-

teur geheel. Daar waar commentaar ingrijpend wijzigt, gelden uitzonderingsregels.

AANWIJZINGEN VOOR DE REDACTIES

27. Taakverdeling tussen uitgever, redactie en redactieraad

Auteurs worden gecontracteerd door de uitgever. De redacties van de verschillende uitgaven dragen auteurs voor (regel is per artikel slechts één auteur waar slechts bij uitzondering van mag worden afgeweken) waarbij de redactieraad advies kan uitbrengen. De redactie begeleidt de uitgave van het begin tot einde. Zij beoordeelt de bijdragen van de auteurs. Zij spoort auteurs aan tijdig in te leveren en neemt er geen genoegen mee dat auteurs het werk tot het laatst toe uitstellen. De redacteur beoordeelt geen eigen kopij.

De uitgever is verantwoordelijk voor de exploitatie en stelt in overleg met de redactieraad vast op welke wetboeken en wetten een uitgave in de serie Tekst & Commentaar zal worden uitgebracht. De uitgever contracteert de redactieleden van de verschillende uitgaven. Zij doet dit in goed overleg met zowel de redactieraad als met de zittende redactie (bij opvolging of vervanging van een redactielid). Hetzelfde geldt bij vervanging of opvolging van een lid van een redactie.

Voor de redactie treedt de redactieraad als gesprekspartner op als het gaat om het gestalte geven aan de formule van Tekst & Commentaar. Het is ook de formulegetrouwheid waar de redactieraad op let. Periodiek wordt ieder T&C-deel geëvalueerd door de redactieraad, en de bevindingen, bijvoorbeeld voor wat de formulegetrouwheid betreft, worden via de uitgever met de desbetreffende redactie gedeeld.

28. Begeleiding van het schrijftraject

Auteurs worden uitgezocht op hun kennis van het desbetreffende rechtsgebied. De meeste auteurs behoeven dan ook meer begeleiding bij het schrijven volgens de formule van Tekst & Commentaar, dan bij de inhoud. De ervaring leert dat het zowel voor auteurs als redactie tijd en zenuwen spaart wanneer eerst door iedere auteur een 'proeflapje' wordt geschreven (een proef-commentaar op enkele artikelen), dat door redactie en eventueel ook redactieraad wordt beoordeeld, voordat men de rest van het werk ter hand neemt. Het is van belang daarover met de auteurs tijdig afspraken te maken.

29. De indeling van de uitgave

Gaandeweg zijn er verschillende varianten in de indeling van de uitgaven Tekst & Commentaar ontstaan. In het belang van de herkenbaarheid van de serie, dient het aantal varianten te worden beperkt tot twee. Bij herdruk dienen de bestaande uitga-

ven aan het nieuwe beleid te worden aangepast.

In de eerste variant staat één wettelijke regeling (of eventueel een deel ervan) centraal. De overige regelgeving wordt in bijlagen opgenomen. In de inhoudsopgave van de uitgave blijkt uit kopjes de systematiek van de indeling. Zie bijvoorbeeld de inhoudsopgaven van de uitgaven Personen- en familierecht en Vermogensrecht.

De tweede variant beschouwt alle opgenomen regelgeving als gelijkwaardig. Ze worden in een logische volgorde achter elkaar geplaatst. Zie bijvoorbeeld de inhoudsopgaven van Tekst & Commentaar Intellectuele eigendom en Tekst & Commentaar Socialezekerheidsrecht.

30. Trefwoordenregister

De T&C-uitgaven in folio bevatten een trefwoordenregister over de becommentarieerde regelingen. Volgens de oorspronkelijke opzet kent dat register drie niveaus, wat optimale mogelijkheden biedt voor een goede ontsluiting van de inhoud. Zie onderstaand voorbeeld.

Vertegenwoordiging

Aansprakelijkheid voor fouten vertegenwoordiger 6:172
Beding algemene voorwaarden dat op naam derde wordt gehandeld 6:238^a
Bevoegdheid tot vertegenwoordiging op grond van
    volmacht 3:60
    zaakwaarneming 6:201
Internationaal privaatrecht: toepasselijk recht B20
Middellijke vertegenwoordiging
    bepalingen over volmacht niet van toepassing aant. 4 vóór 3:60
    bij verkrijging van het bezit van goederen 3:110 (aant. 5)
Onbevoegde vertegenwoordiging
    bescherming tegen ontbreken van bevoegdheid 3:61²; 3:76
    onverschuldigde betaling aan onbevoegde vertegenwoordiger 6:204²
    pseudo-gevolmachtigde staat in voor bestaan en omvang volmacht 3:70
Onverschuldigde betaling en vertegenwoordiging 6:203 (aant. 8)
Overeenkomstige toepassing regels voor volmacht aant. 3 vóór 3:60; 3:78
Zie ook: *Volmacht*

Wanneer het voor de hand ligt dat veel gebruikers een trefwoord ook op een ander niveau of onder een ander hoofdtrefwoord zullen zoeken, kan een trefwoord op verschillende plaatsen en niveaus terugkomen. Het trefwoord 'dwaling' hoort bijvoor-

beeld in het register thuis als hoofdtrefwoord, als trefwoord op het tweede niveau bij het hoofdtrefwoord 'Wilsgebreken' en als trefwoord op het derde niveau onder het hoofdtrefwoord 'Vernietigbaarheid' en het trefwoord van het tweede niveau 'Gronden van vernietigbaarheid'.

Waar zinvol kunnen ook de titels van de opgenomen regelingen in het register als hoofdtrefwoord worden opgenomen.

31. De registermaker

Uit de vorige paragraaf zal het duidelijk zijn dat de registermaker een gedegen kennis van het desbetreffende rechtsgebied dient te bezitten. Het is daarom belangrijk dat de uitgever, eventueel in samenspraak en in overleg met de redactie, een geschikte registermaker zoekt. .

32. Het voorwoord

Het voorwoord van de T&C-uitgave dient te passen bij de aard van het werk: beknopt en zakelijk. De afsluitdatum van de bewerking dient te worden vermeld. Ook is het van belang te vermelden wat nieuw is ten opzichte van de vorige druk. Lange opsommingen van wel (of niet meer) verwerkte wetswijzingen dienen echter te worden vermeden.

De laatste alinea van het voorwoord is de verantwoordelijkheid van de uitgever. Die alinea bevat een uitnodiging tot het maken van opmerkingen en het doen van suggesties en thans ook een verwijzing naar het laatste nieuws over Tekst & Commentaar op Twitter.

UITGEWERKTE VOORBEELDEN

Het is voor de auteurs van groot belang dat zij zich in de 'formule' van Tekst & Commentaar goed inleven. Dat voorkomt dat aan het einde van de rit nog veel werk moet worden verricht. Het lijkt in dat verband nuttig hetgeen in de instructie tot nu toe is gezegd te illustreren met uitgewerkte voorbeelden, die zijn ontleend aan de uitgave Burgerlijk Wetboek. Onderstaande voorbeelden zijn gekopieerd uit het boek en bevatten dus de opmaak van het boek.

Uit BW6, Titel 5, Afdeling 2:

AFDELING 2 *Het tot stand komen van overeenkomsten*

Tekst van de regelgeving wordt geleverd door Wolters Kluwer (aanwijzing 5, pag. 12)

[Inleidende opmerkingen]

Inleidende opmerkingen (aanwijzing 3, pag. 10)

1. Algemeen. Op het tot stand komen

Aantekeningkopje (aanwijzing 8, pag. 13)

van toepassing de algemene bepalingen voor rechtshandelingen van art. 3:32 BW e.v.; de bepalingen van afdeling 2 dienen slechts tot aanvulling van de daar gegeven regeling (TM, *Parl. Gesch. 6*, p. 875).

Verwijzen naar artikelen (aanwijzing 19, pag. 19)

2. Inhoud. De afdeling bevat bepalingen omtrent aanbod en aanvaarding (art. 6:217-225) en — naar analogie van art. 3:39 e.v. en art. 4:4 (overeenkomsten over nog niet opengevallende aanspraken) — de aansprakelijkheid en vernietigbaarheid (art. 6:226-230).

Aantekeningkopje (aanwijzing 8, pag. 13)

3. Vereisten voor totstandkoming overeenkomst. Het wetboek kent geen opsomming van de vereisten voor de totstandkoming van een overeenkomst zoals art. 1356 BW (oud). 'Toestemming' is geregeld in art. 6:217-225, handlingsonbekwaamheid als grond voor vernietigbaarheid in art. 3:32; 'bepaald onderwerp' in art. 6:227. **Geen oorzaksvereiste.** De problematiek die naar oud recht onder art. 1356 BW werd gebracht, wordt beheerst door art. 6:227-229, 230 BW (art. 3:40 BW) en de voortbouwende overeenkomst (art. 6:229) en zal overigens tot een oplossing kunnen worden gebracht door toepassing van de regels voor dwaling (art. 6:228), misbruik van omstandigheden (art. 3:44 BW) en niet-nakoming (TM, *Parl. Gesch. 6*, p. 896).

Aantekeningkopje (aanwijzing 8, pag. 13)

Tussenkopje (Kop 1, aanwijzing 11, pag. 15)

4. Afgebroken onderhandelingen. Geen wettelijke regeling. Een bij de invoeringswetgeving voorgestelde bepaling (art. 6:5:2.8a) contractuele verhoudingen is bij amendement geschrapt, omdat men moet afwachten (VCA, *Parl. Gesch. BW Inv. 3, 5 en 6 Boek 6*, p. 1448). Wel is voor geurafgingen van contracten genomen, die ook in precontractuele verhoudingen van toepassing is. **Maatstaf.** Als 'strengere en tot terughoudendheid nopende' maatstaf voor de beoordeling van de schadevergoedingsplicht bij afgebroken onderhandelingen heeft te gelden de onderhandelende partijen — die verplicht zijn tot het afsluiten van de onderhandelingen — de onafhankelijke belangen te laten bepalen — vrij is de onderhandelingen af te breken, tenzij dit op grond van het gerechtvaardigd vertrouwen van de wederpartij in het tot stand komen van de overeenkomst of in verband met de andere omstandigheden van het geval onaanvaardbaar zou zijn. Daarbij dient rekening te worden gehouden met de mate waarin en de wijze waarop de partij die de onderhandelingen afbreekt tot het ontstaan van dat vertrouwen heeft bijgedragen en met de gerechtvaardigde belangen van deze partij. Hierbij kan ook van belang zijn of zich in de loop van de onderhandelingen onvoorziene omstandigheden hebben voorgedaan, terwijl, in het geval dat onderhandelingen ondanks gewijzigde omstandigheden over een lange tijd worden voortgezet, de vertraging van de onderhandelingen doorslaggevend is hoe daaromtrent ten aanzien van de onderhandelingen moet worden oordeeld tegen de achtergrond van het gehele verloop van de onderhandelingen. Alles: HR 12 augustus 2005, *NJ 2005/467 (CBB/JP)*. **Rechtspraak (aanw. 17, pag. 16)** verre deze recente rechtspraak een wezenlijke correctie teneerkent op eerdere rechtspraak, onder meer HR 18 juni 1982, *NJ 1983/723 (Plas/Valburg)* en HR 31 mei 1991, *NJ 1991/647 (Vogelaar/Skil)*. Wel is duidelijk dat de Hoge Raad thans de contractsvrijheid nadrukkelijker aanvaardt. **Tussenkopje (Kop 1, aanwijzing 11, pag. 15)** kheid voor afgebroken onderhandelingen. **Grondslag.** Over de vraag waarop een vordering om de onderhandelingen voort te zetten of een vordering tot schadevergoeding moet worden gebaseerd — onrechtmatige daad of redelijkheid en billijkheid — bestaan in de literatuur tegengestelde opvattingen. Volgens de wetgever staat art. 6:1 aan de dergelijke verbintenissen op grond van redelijkheid en billijkheid niet in de weg, nu dit **Rechtspraak (aanw. 17, pag. 16)** boek (MvA II, *Parl. Gesch. BW Inv. 3, 5 en 6 Boek 6*, p. 1439). **Tussenkopje (Kop 1, aanwijzing 11, pag. 15)** de Hoge Raad een schadevergoeding, ook intreden indien de handwijze van de wederpartij strijdig is met de redelijkheid en billijkheid (HR 2 april 1993, *NJ 1995/94 (Cattier/Waanders)*). **Omvang vergoedingsplicht.** Voor vergoeding van het positief contractsbelang bij afgebroken onderhandelingen is geen plaats wanneer de wederpartij van degene die de onderhandelingen afbrak niet erop mocht vertrouwen

dat in ieder geval enigerlei contract uit de onderhandelingen zou resulteren (HR 29 februari 2008, *LJN BC1855, JOR 2008/145 (Vollenhoven/Shell)*).

Overeenkomst onder opschortende voorwaarde of totstandkomingsvoorbehoud?

In geval van onderhandelingen over de totstandkoming van een overeenkomst komt het veelvuldig voor dat overeenstemming wordt bereikt onder voorbehoud van goedkeuring door bijvoorbeeld een overheidsorgaan of het bestuur van een rechtspersoon. Of in zo'n geval sprake is van een overeenkomst onder opschortende voorwaarde, dan

Verwijzen naar artikelen (aanwijzing 19, pag 19)

stand komt tot Beide is denkbaar. Het onderscheid in beide is vooral ook gelegen in de mogelijkheid van toepassing van art. 6:23 in het eerstbedoelde geval. In het laatstbedoelde geval zijn de regels met betrekking tot de precontractuele fase van toepassing. Art. 160 Gemw staat er niet aan in de weg.

Tussenkopje (Kop 1, aanwijzing 11, pag. 15)

bereikte overeenstemming als een overeenkomst onder opschortende voorwaarde wordt gekwalificeerd (HR 1 juni 2012, *LJN BV1748, NJ 2012/471 (Gemeente Almere/Weernekers c.s.)*). **Contractuele regeling vergoedingsplicht.** Partijen kunnen bij voorovereenkomst afspraken maken over de gevolgen van het afbreken van onderhandelingen en bijvoorbeeld overeenkomen dat alleen kosten worden vergoed als dat uitdrukkelijk nader zal worden overeengekomen (vergelijk HR 27 mei 2011, *LJN BP8707, RvdW 2011/64*).

Aantekeningkopje (aanw. 8, pag. 13)

5. Rompovereenkomst. Vooral bij meer complexe onderhandelingen is het vaak niet eenvoudig om te bepalen of tussen partijen reeds een overeenkomst tot stand is gekomen (en de precontractuele fase dus reeds is geëindigd) of niet. Beslissend is niet of partijen nog over een of meer punten onderhandelen. Met betrekking tot hetgeen waarvoor overeenstemming bereikt is, kan een 'rompovereenkomst' bestaan (HR 14 juni 1968, *NJ 1968/331 (Polak/Zwolsman)* en HR 26 september 2003, *NJ 2004/460 (Regiopolitie/Hovax)*). Daarvoor is noodzakelijk dat aan de bepaalbaarheidseis van art. 6:227 is voldaan; anders gezegd, de leemten die de overeenkomst vertoont, moeten met

Rechtspraak (aanw. 17, pag. 16)

de wet, gewoonte en redelijkheid en billijkheid in overeenstemming zijn.

Verwijzen naar artikelen (aanwijzing 19, pag 19)

koming van een rompovereenkomst veronderstelt verder dat partijen elkaars verklaringen en gedragingen in de gegeven omstandigheden zo mochten begrijpen, dat zij aan het tot dan toe bereikte onderhandelingsresultaat inderdaad reeds gebonden zouden zijn. Wanneer een partij behoort te begrijpen dat overeenstemming over een bepaald punt voor de ander van essentieel belang is, kan dus van de totstandkoming van een rompovereenkomst geen sprake zijn, zolang partijen het over dat punt niet eens zijn geworden.

Uit BW 7, Titel 10, Afdeling 2 Loon:

Artikelnr + tekst wordt geleverd door Wolters Kluwer (aanwijzing 5, pag. 12)

Artikel 627

Geen loon is verschuldigd voor de tijd gedurende welke de werknemer de bedongen arbeid niet heeft verricht.

[Geen arbeid, geen loon]

artikelkopje (aanw. 4, pag. 12)

1. Algemeen. Het artikel moet in samenhang met art. 7:628, 7:629 en hoofdstuk 4 WAZO worden gelezen. Het artikel is redelijk regelen zij de vraag onder welke voorwaarden de werknemer aanspraak op loon behoudt wanneer hij niet werkt.

Aantekeningkopje (aanw. 8, pag. 13) + 'Algemeen'/'Betekenis' (aanw. 10, pag. 14)

de algemene regels betreffende wederkerige overeenkomsten voortvloeit: indien de werknemer niet presteert, hoeft de werkgever dat ook niet te doen. Indien de oorzaak van het niet-presteren evenwel in redelijkheid voor rekening van de werkgever behoort te komen, heeft de werknemer aanspraak op loon. De aanspraak wordt door art. 7:629 aangemerkt als een aanspraak die voortvloeit uit de risico van de werkgever komen. **Toepassing.** Gevallen waarin een werknemer op grond van art. 7:627 geen aanspraak kan maken op loon, zijn: deelname aan een staking (te onderscheiden van de werkwillige, die verhinderd wordt te werken als gevolg van een staking), onverschuldigde afwezigheid van de werknemer, ontslag met voorlopige hechte

Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)

Aantekeningkopje (aanw. 8, pag. 13)

2. Vereisten. a. Loon. Ondanks het feit dat de tekst van de wet zulks niet duidelijk stelt, heeft de literatuur aangenomen dat de werknemer alleen zijn recht op het naar tijdruimte vast

Tussenkopje (Kop 1, aanwijzing 11, pag. 15)

op loonvormen, die niet direct afhankelijk zijn van het feit of de arbeid wordt verricht, maar die afhankelijk zijn van de vraag of de arbeidsovereenkomst nog voortduurt. Men kan daarbij denken aan de dienstwoning of een dienstauto. Uit de overeenkomst of de redelijkheid en billijkheid

Rechtspraak (aanw. 17, pag. 16)

werknemer, die gedurende langere tijd geen arbeid verricht, niet aanspraak kan maken op, bijvoorbeeld, het gebruik van een auto. Zie ook HR 24 september 1999, NJ 1999/737, JAR 1999/214: het artikel sluit slechts de verschuldigdheid uit voor de tijd gedurende welke de werknemer niet heeft gewerkt, maar heeft geen betrekking op een geval waarin een winstuitkering in geval van staking, op die enkele grond, aan de werknemer wordt onthouden. Onderscheid tussen stakers en niet-stakers bij toeken-

ning van bonus kan strijd met het recht op staking opleveren; Hof Arnhem 9 augustus 2005, L^{JN} AU3100, N^J 2006/68, J^{AR} 2005/235. **b Bedongen arbeid.** Het artikel heeft meestal geen betrekking op (bijvoorbeeld) weekend- en feestdagen, want voor die dagen is meestal geen arbeid. Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15) Bij de werkgever wordt afgeweken van de overeengekomen werktijd in die zin dat de niet gewerkte tijd op een ander moment wordt ingehaald, kan het enkele feit dat niet op het overeengekomen tijdstip is gewerkt niet aan de loondoorbetalingsverplichting in de weg staan (Rb. Amsterdam 8 september 1999, J^{AR} 1999/208). **c Niet-verrichten.** Het artikel is in ieder geval toepasselijk indien de werknemer niet werkt. Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15) bestaat verschil van mening in de literatuur over de Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15) ng is wanneer de werknemer kwalitatief onvoldoende presteert. van der Grinten (22ste druk, 2008, p. 77) meent van wel indien de werknemer opzettelijk in ernstige mate tekort schiet bij zijn arbeidsprestatie (daartegen Y. Konijn, SR 1991, p. 115). Zie tevens Hof Amsterdam 9 januari 2003, L^{JN} AF2826, J^{AR} 2003/34. Het hof achtte een salariskorting van 50% gerechtvaardigd bij een gratis openbaar vervoer-actie.

3. Komend recht. Art. 7:627 zal als gevolg van de Wwz vervallen. Dit hangt samen met een wijziging van art. 7:628 lid 1. Deze artikelen dienen in samenhang te worden gezien en worden gewijzigd. Aantekeningkopje (aanw. 8, pag. 13) + Komend recht (aanw. 22, pag. 20) ing wordt voortaan omgekeerd geformuleerd, 'geen loon, tenzij'. In de nieuwe situatie van art. 7:628 lid 1 zal als volgt gaan luiden: "De werkgever is verplicht het naar tijdruimte vastgestelde loon te voldoen indien de werknemer de overeengekomen arbeid geheel of gedeeltelijk niet heeft verricht, behoudens voor zover de werknemer de overeengekomen arbeid niet heeft verricht door een oorzaak die in redelijkheid voor rekening van de werknemer behoort te komen." Voor deze wijziging is nog geen inwerkingtredingsdatum in de wet bepaald. De beoogde inwerkingtredingsdatum was 1 april 2016 (Stb. 2014, 274). Een en ander houdt ook verband met de Regeling calamiteiten WW, die de werktijdverkortingsregeling ex art. 8 lid 3 BBA en de onwerkbaarweeregeling ex art. 18 WW met betrekking tot de inwerkingtreding heeft aangekondigd voor 1 oktober 2016 tot invoering over te gaan of verder van de Regeling calamiteiten WW af te zien; Kamerstukken II 2015/16, 29544, 714, p. 22. Anders dan de wetgever veronderstelt, zal dit vermoedelijk gevolgen hebben voor de loondoorbetaling tijdens schorsing en situatieve arbeidsongeschiktheid; zie ook Fluit & De Groot, *TRA* 2015/90 en Janssens, *TRA* 2015/91.

Uit BW 6, Titel 5, Afdeling 2:

Artikel 228

1. Een overeenkomst die is tot stand gekomen onder invloed van dwaling en bij een juiste voorstelling van zaken had, heeft in het algemeen geen invloed op de geldigheid van de overeenkomst.
  - a. indien de dwalende partij deze mocht aannemen dat de overeenkomst ook zonder deze inlichting zou worden gesloten;
  - b. indien de wederpartij in verband met hetgeen zij omtrent de dwaling wist of behoorde te weten, de dwalende had behoren in te lichten;
  - c. indien de wederpartij bij het sluiten van de overeenkomst van dezelfde onjuiste veronderstelling als de dwalende is uitgegaan, tenzij zij ook bij een juiste voorstelling van zaken niet had behoeven te begrijpen dat de dwalende daardoor van het sluiten van de overeenkomst zou worden afgehouden.
2. De vernietiging kan niet worden gegrond op een dwaling die een uitsluitend toekomstige omstandigheid betreft of die in verband met de aard van de overeenkomst, de in het verkeer geldende opvattingen of de omstandigheden van het geval voor rekening van de dwalende behoort te blijven.

[Dwaling]

artikelkopje (aanw. 4, pag. 12)

1. Algemeen. Het feit dat een der partijen bij het aangaan van de overeenkomst niet een juiste voorstelling van zaken had, heeft in het algemeen geen invloed op de geldigheid van de overeenkomst. **Aantekeningkopje (aanw. 8, pag. 13) + 'Algemeen'/'Betekenis' (aanw. 10, pag. 14)** Het artikel wijkt af door vernietiging mogelijk te maken en betreft zover dwaling in de eigenschappen van het voorwerp van de overeenkomst als in de persoon van de wederpartij (MvA II, *Parl. Gesch. BW Boek 6*, p. 907/8). **Onderscheid met oneigenlijke dwaling.** Van dwaling in de zin van het artikel moet worden onderscheiden de 'oneigenlijke dwaling' waarbij de verkeerde veronderstelling g **Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)** van de persoon tot wie men zich richt of van het object waarop de afgelegde verklaring betrekking heeft, maar op de strekking van de afgelegde verklaring zelf. Oneigenlijke dwaling wordt beheerst door art. 3:33-35 BW (wilsvertrouwensleer). Op de verklaring die zich richt tot een niet-bedoelde persoon ('afdwaling') is art. 6:228 derhalve niet van toepassing; op de verklaring die zich richtte tot een persoon die bepaalde veronderstelde eigenschappen mist ('persoonsdwaling') daarentegen wel. Op gelijke wijze m **Verwijzen naar artikelen (aanwijzing 19, pag 19)** lling van een ton teer door enerzijds e daarmee een koop bedoelde, waar zijn wederpartij 1000 kg begreep ('verstand', geval van oneigenlijke dwaling), en anderzijds het wel door art. 6:228 beheerste geval van een koper die aan de bestelde teer ten onrechte be-

paalde eigenschappen toedichtte. **Toepassingsgebied.** Anders dan bedreiging, bedrog en misbruik van omstandigheden (art. 3:277 BW) is dwaling slechts geregeld voor de verbintenisschepping. **Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)** op grond van art. 6:216 in beginsel van overeenkomstige toepassing op andere meezijdige vermogensrechtelijke rechtshandelingen. Verder staat in daarvoor in aanmerking komende gevallen niets aan analogische toepassing op eenzijdige rechtshandelingen in de weg (MvA II, *Parl. Gesch. BW Boek 3*, p. 222). **Bijzondere wettelijke bepalingen.** Een beroep op het artikel is uitgesloten bij verdeling van een vennootschap (art. 3:199 BW) en dwaling door een verzeke **Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)** in dat geval). Stelplicht en bewijslast. Voor een bespreking van vragen van stelplicht en bewijslast bij de toepassing van het artikel zie Velle, *Stelpllicht en bewijslast*, commentaar op art. 6:228 BW. **Aantekeningkopje (aanw. 8, pag. 13)**

2. Dwaling en causaal verband (lid 1, aanhef). a. Dwaling. Een juiste voorstelling van zaken moet hebben ontbroken, hetzij in de vorm **Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)** **uiverse onwetendheid**, hetzij door de positieve aanwezigheid van een **Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)** **overtuigende dwaling** (art. 6:216 *Parl. Gesch. BW Boek 6*, p. 901). **Twijfel.** Veelal neemt men aan dat wijer dwaling dreft, wie in twijfel handelde, dwaalde niet (bijv. *Asser/Hijma 7-I** 2013/226). Strikte toepassing van deze opvatting **Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)** **terten aanzien van** gevallen van onjuiste mededeling. **Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)** **tekple** **Literatuur (aanw. 18, pag. 18)** **spannen voet komen te staan met de in aant. 4 on** **Interne verw. (aanw. 20, pag. 19)** **ge** **vooral HR 10 april 1998, NJ 1998/666 (Asser/Hijma 7-I* 2013/226)** **geval dat mededelingsplicht boven onderzoeksp** **Interne verw. (aanw. 20, pag. 19)** **van de onvoorzichtige wederpartij. b. Causaal verband.** Voor vernietiging is niet vereist dat de dwalende, indien hij wel een juiste voorstelling van zaken had gehad, in het geheel geen overeenkomst zou hebben gesloten. **Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)** **et hij niet op dezelfde voorwaarden zou hebben gecontracteerd (TM, Parl. Gesch. BW Boek 6, p. 901).** Van de dwalende zal niet altijd kunnen worden verlangd dat hij precies aangeeft op welke andere voorwaarden hij de overeenkomst zou hebben gesloten indien hij niet onder invloed van dwaling zou hebben gehandeld; in zo'n geval is het voldoende dat hij **Rechtspraak (aanw. 17, pag. 16)** **dat hij een of meer concreet door hem aan te wijzen omstandigheden van de overeenkomst niet zou hebben aanvaard (HR 17 januari 1997, NJ 1997/222 (Geerlofs/Meinsma))**, waarbij met name valt te denken aan gevallen waarin sprake is van een onjuiste mededeling (geval onderdeel a) en/of een geschonden mededelingsplicht (geval onderdeel b). Bijzondere omstandigheden (bijv. bemiddelaar behartigde bij de totstandkoming van de overeenkomst) **Rechtspraak (aanw. 17, pag. 16)** **gen van de wederpartij zonder dat zijn opdrachten van de wederpartij meebrengen dat aan de betwisting van het causaal verband door de wederpartij verzwaarde eisen moeten worden gesteld (HR 4 september 2009, LJN BH7854, NJ**

2009/398 (Van Eendenburg c.s./De Alternatieve)). Uitvoerig over de eisen die aan de stelplicht en het bewijs omtrent de dwalende door het aangaan van de overeenkomst is benadeeld (H. Aantekeningkopje (aanw. 8, pag. 13) s/Schüring)). Valk, WPNR 2010/6867 en Valk, Stelplicht (Kop 1, aanw. 11, pag. 15) Valk, WPNR 2010/6867 en Valk, Stelplicht (Kop 1, aanw. 11, pag. 15) **Nadeel niet vereist.** Vereist is dat bij een juiste voorstelling van zaken de overeenkomst niet zou zijn gesloten, niet dat de dwalende door het aangaan van de overeenkomst is benadeeld (H. Aantekeningkopje (aanw. 8, pag. 13) s/Schüring)).

3. De drie gevallen (lid 1, vervolg). Behalve dwaling en causaal verband is vereist dat zich ten minste één van de in lid 1 omschreven gevallen voordoet. **a. Inlichting van de wederpartij (geval a).** De bepaling veronderstelt dat voorafgaand aan de totstandkoming van de overeenkomst de wederpartij in kennis is gesteld van de omstandigheden die tot de dwaling kunnen leiden (Kop 1, aanw. 11, pag. 15) Rechtspraak (aanw. 17, pag. 16) recht die tot de dwaling kan leiden. Behalve bij het aangaan van de overeenkomst kan de inlichting ook in een eerder stadium zijn verstrekt (HR 16 juni 2000, NJ 2001/559 (L.E. Beheer/Stijnman)). Het feit dat de inlichtingen volkomen te goeder trouw zijn gegeven, staat aan een beroep op dwaling niet in de weg (TM, Parl. Gesch. BW Boek 6, p. 902). Aanprijzingen in louter algemene bewoordingen ('de beste', 'van goede kwaliteit') vormen geen grond voor een beroep op het artikel (TM, Parl. Gesch. BW Boek 6, p. 903). Ook een inlichting die niet rechtstreeks aan de dwalende partij is verstrekt of niet specifiek is verstrekt in verband met de rechtshandeling waarvan vernietiging wordt gevraagd (Kop 1, aanw. 11, pag. 15) is een inlichting in de zin van de bepaling (HR 129, NJ 2013/84 (Van Leeuwen/Lips)). **Kenbaarheid.** Vernietiging is niet mogelijk indien de wederpartij mocht menen dat de inlichting de besluitvorming van de dwalende niet beïnvloedde (onderdeel a, slot). **b. Schending van mededelingsplicht (geval b).** Of een mededelingsplicht bestaat, is afhankelijk van tal van gezichtspunten. In het algemeen zal geen mededelingsplicht bestaan als de dwalende de wederpartij in kennis heeft gesteld van de feiten die tot de dwaling hebben geleid (Kop 1, aanw. 11, pag. 15) wijs van uit mag gaan dat de feiten reeds bekend waren voor de wederpartij. Het is niet vereist dat de feiten reeds bekend waren voor het aangaan van de overeenkomst bekend zullen worden. Van belang zijn derhalve bijvoorbeeld de zichtbaarheid van het aan een ten verkope aangeboden zaak klevende 'gebrek' (mag de verkoper veronderstellen dat de dwalende het bestaan van het gebrek niet zou ontgaan?); de vraag of de wederpartij deskundige bijstand geniet (mag de wederpartij veronderstellen dat de deskundige de dwalende reeds zal inlichten?). Denkbaar is echter dat de wederpartij in verband met hetgeen zij wist of behoorde te weten (Kop 1, aanw. 11, pag. 15) had behoren te brengen met het oog op de mogelijkheid van dwaling (Kop 1, aanw. 16, pag. 16) verplichting tot 'preventief' inlichten mag echter niet snel worden aangenomen (MvA II, Parl. Gesch. BW Boek 6, p. 909 en HR 27 november 2015, ECLI:NL:HR:2015:3424, RvdW 2016/3 (Inbev/Van der Valk)). Geen mededelingsplicht bestaat wanneer de wederpartij er geen rekening mee behoeft te houden dat de eventueel mee te delen feiten voor de dwalende van

doorslaggevend belang zijn (zogenoemde kenbaarheidsvereiste). **Rol van maatschappelijke opvattingen.** De bepaling onderdeel b veronderstelt dat de wederpartij naar de in het verkeer geldende opvattingen moet handelen. In dat verband is vooral van belang dat de wederpartij moet weten dat de koper het feit te beoordelen tegen de achtergrond van de (kenbare) belangen van de dwalende. Zo is bij koop vooral ook van belang of de koopwaar (naar de verkoper weet) voor het door de koper beoogde gebruik geschikt is, voor zover dit beoogde gebruik voor de verkoper kenbaar was. Niet ieder feit dat (kenbaar) voor de dwalende van doorslaggevend belang is, behoeft te worden meegedeeld. De wederpartij hoeft bijvoorbeeld niet mee te delen dat de bedongen prestatie elders goedkoper, in een betere vorm, of betere voorwaarden of met minder ongemak is te verkrijgen (MvA II, *Parl. Gesch. BW Boek 6*, p. 909). **Wederpartij is zelf ook onwetend.** Dat de wederpartij ook zelf niet van de juiste stand van zaken op de hoogte was, sluit een beroep op de bepaling in onderdeel b niet uit. De wederpartij moet weten dat de koper het feit te beoordelen tegen de achtergrond van de (kenbare) belangen van de dwalende. Zo is bij koop vooral ook van belang of de koopwaar (naar de verkoper weet) voor het door de koper beoogde gebruik geschikt is, voor zover dit beoogde gebruik voor de verkoper kenbaar was. Niet ieder feit dat (kenbaar) voor de dwalende van doorslaggevend belang is, behoeft te worden meegedeeld. De wederpartij hoeft bijvoorbeeld niet mee te delen dat de bedongen prestatie elders goedkoper, in een betere vorm, of betere voorwaarden of met minder ongemak is te verkrijgen (MvA II, *Parl. Gesch. BW Boek 6*, p. 909). Als uitgangspunt geldt echter dat voor de wederpartij van de dwalende een behoorlijke oplichting het verschaffen van inlichtingen kan worden toegestaan. De wederpartij moet weten dat de koper het feit te beoordelen tegen de achtergrond van de (kenbare) belangen van de dwalende. Zo is bij koop vooral ook van belang of de koopwaar (naar de verkoper weet) voor het door de koper beoogde gebruik geschikt is, voor zover dit beoogde gebruik voor de verkoper kenbaar was. Niet ieder feit dat (kenbaar) voor de dwalende van doorslaggevend belang is, behoeft te worden meegedeeld. De wederpartij hoeft bijvoorbeeld niet mee te delen dat de bedongen prestatie elders goedkoper, in een betere vorm, of betere voorwaarden of met minder ongemak is te verkrijgen (MvA II, *Parl. Gesch. BW Boek 6*, p. 909). **Verhouding tot onderzoeksplicht van wederpartij.** Mededelingsplicht gaat volgens vaste rechtspraak boven onderzoeksplicht (aant. 4 onder b). Daaruit volgt dat het enkele feit dat een partij haar onderzoeksplicht aan bepaalde relevante gegevens verzaakt, niet uitsluit dat de wederpartij een mededelingsplicht heeft. De wederpartij moet weten dat de koper het feit te beoordelen tegen de achtergrond van de (kenbare) belangen van de dwalende. Zo is bij koop vooral ook van belang of de koopwaar (naar de verkoper weet) voor het door de koper beoogde gebruik geschikt is, voor zover dit beoogde gebruik voor de verkoper kenbaar was. Niet ieder feit dat (kenbaar) voor de dwalende van doorslaggevend belang is, behoeft te worden meegedeeld. De wederpartij hoeft bijvoorbeeld niet mee te delen dat de bedongen prestatie elders goedkoper, in een betere vorm, of betere voorwaarden of met minder ongemak is te verkrijgen (MvA II, *Parl. Gesch. BW Boek 6*, p. 909). Bij het beantwoorden van de vraag of een partij ter zake van bepaalde relevante gegevens naar de in het verkeer geldende opvattingen een mededelingsplicht heeft, dan wel of hij die gegevens voor zich mag houden omdat hij erop mag vertrouwen dat zijn wederpartij een onderzoek zal instellen en daardoor met meerbedoelde gegevens bekend zal worden, moet niet alleen worden gelet op alle bijzonderheden van het gegeven geval, maar ook en vooral daarop dat de regel dat mededelingsplicht boven onderzoekplicht gaat, juist ertoe strekt ook aan een onvoorzichtige partij bescherming te bieden (HR 10 april 1998, *NJ 1998/666 (Offringa/Vinck en Van Rosberg)*). Dit brengt mee dat niet te spoedig voorrang aan de onderzoeks-/informatieplicht van die partij boven de mededelingsplicht van de andere partij dient te worden gegeven en dat bij een daartoe strekkend oordeel op alle bijzondere omstandigheden van het geval moet worden gelet en deze ook zo volledig en zo nauwkeurig mogelijk moeten worden vastgesteld (HR 19 januari 2007, *L/N AZ6541, NJ 2007/63 (Kranendonk en De Vries/A)*). De mededelingsplicht kreeg geen voorrang in een geval waarin (kort gezegd) de partij die zich op dwaling beriep reeds

zoveel omtrent de juiste stand van zaken wist, dat de omstandigheid waaromtrent zij beweerde te dwalen, geacht werd in de overeenkomst te zijn verdisconteerd (HR 14 november 2008, *LJN BF0407, NJ 2008/588 (Van Dalfsen/Gemeente Kampen)*), wat niet zozeer de vraag naar de voorra **Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)** betreft, maar in plaats daarvan een toepassing van de dwaling op de overeenkomst. Een onjuiste voorstelling van zaken moet hebben bestaan (Valk, *NTBR 2009, p. 143*). **Bewijslastverdeling.** Indien de wederpartij het beroep op dwaling afweert met de stelling dat door hem voorafgaand aan de totstandkoming van de overeenkomst een bepaalde mededeling is gedaan, dient men te onderscheiden tussen het geval dat dit verweer neerkomt op een gemotiveerde betwisting van de gestelde onjuiste voorstelling van zaken (volgens de wederpartij is in het geheel geen sprake van dwaling) en het geval dat de wederpartij de dwaling op zichzelf niet betwist, maar zich op het standpunt stelt dat de dwaling — in verband met hetgeen de dwalende wél wist of had moeten begrijpen — voor rekening van de dwalende moet blijven. In het eerste geval rust de bewijslast op de dwalende (HR 11 oktober 1999, *NJ 1999/781 (Bouman/Rabobank)*), in het laatste geval op de wederpartij (vgl. HR 1 juni 1990, *NJ 1991/759 (Van Lanschot/Bink)*). **c. Wederzijdse dwaling (geval c).** De wederpartij kan alleen gezegd worden bij het sluiten van de overeenkomst van een bepaalde veronderstelling te zijn uitgegaan, als die veronderstelling ook aan zijn zijde bij de totstandkoming een rol gespeeld heeft. Beweegredenen van de dwalende waar de wederpartij niets mee te maken had, vallen buiten de bepaling. Zo wanneer iemand een geschenk koopt voor een bruiloft en dat aan de verkoper vertelt, terwijl geen van beiden weet dat het bruidspaar de verloving intussen definitief heeft verbroken (MvA II, *Parl. Gesch. BW Boek 6, p. 910*). Men mag echter niet de eis stellen dat ook de wederpartij bij een juiste voorstelling van zaken de overeenkomst niet of niet op dezelfde wijze had gesloten. Het voldoende is dat de onjuiste voorstelling of veronderstelling van de dwalende had heeft op de inhoud van de overeenkomst, bijvoorbeeld op de prijsstelling (vergelijk *Asser/Hijma 7-I * 2013/238*). **Kenbaarheid; bewijslast.** Het slot van de bepaling onder letter c behelst de zogenaamde kenbaarheidscorrectie: vernietiging van de overeenkomst niet alleen ten aanzien van de wederpartij ook bij een juiste voorstelling **Literatuur (aanw. 18, pag. 18)** van de omstandigheid waaromtrent werd gedwaald voor de dwalende van essentieel belang was. Het betreft een bevrijdend verweer, ter zake waarvan dus de wederpartij van de partij die zich op wederzijdse dwaling beroept, de bewijslast draagt. Uiteraard draagt laatstbedoelde partij wel de stelplicht en bewijslast ten aanzien van de vereisten dat de dwalende onder invloed van dwaling, dat deze bij een juiste voorstelling of veronderstelling gesloten en dat de wederpartij van dezelfde onjuiste veronderstelling is uitgegaan als de dwalende (alles HR 10 juni 2016, *ECLI:NL:HR:2016:1136, NJ 2016/299*).

4. Uitzonderingen (lid 2). a. Toekomstige omstandigheid. Het geval van misrekening in uitsluitend toekomstige omstandigheden wordt niet beheerst door het artikel,

Aantekeningkopje (aanw. 8, pag. 13)

Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)

van de overeenkomst aanwezige omstandigheden (HR 21 januari 1966, *NJ* 1966/183 (*Booy/Wisman*) en HR 16 mei 2008, *LJN* BC5721, *NJ* 2008/286 (*Van Velde/Roozen*)).

b. Voor rekening dwalende. Voor vernietiging is geen plaats indien de dwaling voor rekening van de koper komt, hetzij omdat partijen dat zijn overeengekomen —

bij uitdrukking (Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15) 'schade en schade'), of impliciet doordat de onjuiste voorstelling van zaken in de overeenkomst is 'verdisconteerd' (vergelijk

aant. 5 onder e) — hetzij omdat (Tussenkopje (Kop 2, aanw. 11, pag. 15) artikel is bepaald — uit de aard van de overeenkomst. Hetzij uit andere omstandigheden voortvloeit. **Verkopersdwaling.** Dwaling aan de zijde van de verkoper komt in

het algemeen voor rekening van de dwalende, tenzij de koper een mededelingsplicht schond of de verkoper op een onjuiste mededeling van de koper afging. Vergelijk HR 19 juni 1959, *NJ* 1960/59 (*Kantharos van Stevensweert*). **Dwalende verzaakte onderzoekspllicht.** Dat de dwalende zelf opvleedende heeft gedaan om een onjuiste voorstelling van zaken te geven, kan niet tot afwijking van het artikel in de

weg staan. Maar redelijkheid en billijkheid zullen zich naar vaste rechtspraak er in het algemeen tegen verzetten dat de dwaling voor rekening van de dwalende blijft, indien deze afging op mededelingen van de wederpartij (onder meer HR 15 november 1957, *NJ* 1958/67 (*Baris/Riezenkamp*) en HR 21 januari 1966, *NJ* 1966/183 (*Booy/Wisman*)) of de wederpartij de dwalende had behoren in te lichten (onder

meer HR 30 november 1973, *NJ* 1974/97 (*Van der Beek/Van Dartel*) en HR 10 april 1998, *NJ* 1998/666 (*Offringa/Vinck en Van Rosberg*)). De voorrang van de mededelingsplicht boven de onderzoekspllicht neemt niet weg dat een eventueel uit schending van de mededelingsplicht voortvloeiende aanspraak op het artikel in de

weg staan. Maar redelijkheid en billijkheid zullen zich naar vaste rechtspraak er in het algemeen tegen verzetten dat de dwaling voor rekening van de dwalende blijft, indien deze afging op mededelingen van de wederpartij (onder meer HR 15 november 1957, *NJ* 1958/67 (*Baris/Riezenkamp*) en HR 21 januari 1966, *NJ* 1966/183 (*Booy/Wisman*)) of de wederpartij de dwalende had behoren in te lichten (onder

meer HR 30 november 1973, *NJ* 1974/97 (*Van der Beek/Van Dartel*) en HR 10 april 1998, *NJ* 1998/666 (*Offringa/Vinck en Van Rosberg*)). De voorrang van de mededelingsplicht boven de onderzoekspllicht neemt niet weg dat een eventueel uit schending van de mededelingsplicht voortvloeiende aanspraak op het artikel in de

weg staan. Maar redelijkheid en billijkheid zullen zich naar vaste rechtspraak er in het algemeen tegen verzetten dat de dwaling voor rekening van de dwalende blijft, indien deze afging op mededelingen van de wederpartij (onder meer HR 15 november 1957, *NJ* 1958/67 (*Baris/Riezenkamp*) en HR 21 januari 1966, *NJ* 1966/183 (*Booy/Wisman*)) of de wederpartij de dwalende had behoren in te lichten (onder

meer HR 30 november 1973, *NJ* 1974/97 (*Van der Beek/Van Dartel*) en HR 10 april 1998, *NJ* 1998/666 (*Offringa/Vinck en Van Rosberg*)). De voorrang van de mededelingsplicht boven de onderzoekspllicht neemt niet weg dat een eventueel uit schending van de mededelingsplicht voortvloeiende aanspraak op het artikel in de

weg staan. Maar redelijkheid en billijkheid zullen zich naar vaste rechtspraak er in het algemeen tegen verzetten dat de dwaling voor rekening van de dwalende blijft, indien deze afging op mededelingen van de wederpartij (onder meer HR 15 november 1957, *NJ* 1958/67 (*Baris/Riezenkamp*) en HR 21 januari 1966, *NJ* 1966/183 (*Booy/Wisman*)) of de wederpartij de dwalende had behoren in te lichten (onder

meer HR 30 november 1973, *NJ* 1974/97 (*Van der Beek/Van Dartel*) en HR 10 april 1998, *NJ* 1998/666 (*Offringa/Vinck en Van Rosberg*)). De voorrang van de mededelingsplicht boven de onderzoekspllicht neemt niet weg dat een eventueel uit schending van de mededelingsplicht voortvloeiende aanspraak op het artikel in de

weg staan. Maar redelijkheid en billijkheid zullen zich naar vaste rechtspraak er in het algemeen tegen verzetten dat de dwaling voor rekening van de dwalende blijft, indien deze afging op mededelingen van de wederpartij (onder meer HR 15 november 1957, *NJ* 1958/67 (*Baris/Riezenkamp*) en HR 21 januari 1966, *NJ* 1966/183 (*Booy/Wisman*)) of de wederpartij de dwalende had behoren in te lichten (onder

meer HR 30 november 1973, *NJ* 1974/97 (*Van der Beek/Van Dartel*) en HR 10 april 1998, *NJ* 1998/666 (*Offringa/Vinck en Van Rosberg*)). De voorrang van de mededelingsplicht boven de onderzoekspllicht neemt niet weg dat een eventueel uit schending van de mededelingsplicht voortvloeiende aanspraak op het artikel in de

weg staan. Maar redelijkheid en billijkheid zullen zich naar vaste rechtspraak er in het algemeen tegen verzetten dat de dwaling voor rekening van de dwalende blijft, indien deze afging op mededelingen van de wederpartij (onder meer HR 15 november 1957, *NJ* 1958/67 (*Baris/Riezenkamp*) en HR 21 januari 1966, *NJ* 1966/183 (*Booy/Wisman*)) of de wederpartij de dwalende had behoren in te lichten (onder

meer HR 30 november 1973, *NJ* 1974/97 (*Van der Beek/Van Dartel*) en HR 10 april 1998, *NJ* 1998/666 (*Offringa/Vinck en Van Rosberg*)). De voorrang van de mededelingsplicht boven de onderzoekspllicht neemt niet weg dat een eventueel uit schending van de mededelingsplicht voortvloeiende aanspraak op het artikel in de

weg staan. Maar redelijkheid en billijkheid zullen zich naar vaste rechtspraak er in het algemeen tegen verzetten dat de dwaling voor rekening van de dwalende blijft, indien deze afging op mededelingen van de wederpartij (onder meer HR 15 november 1957, *NJ* 1958/67 (*Baris/Riezenkamp*) en HR 21 januari 1966, *NJ* 1966/183 (*Booy/Wisman*)) of de wederpartij de dwalende had behoren in te lichten (onder

meer HR 30 november 1973, *NJ* 1974/97 (*Van der Beek/Van Dartel*) en HR 10 april 1998, *NJ* 1998/666 (*Offringa/Vinck en Van Rosberg*)). De voorrang van de mededelingsplicht boven de onderzoekspllicht neemt niet weg dat een eventueel uit schending van de mededelingsplicht voortvloeiende aanspraak op het artikel in de

weg staan. Maar redelijkheid en billijkheid zullen zich naar vaste rechtspraak er in het algemeen tegen verzetten dat de dwaling voor rekening van de dwalende blijft, indien deze afging op mededelingen van de wederpartij (onder meer HR 15 november 1957, *NJ* 1958/67 (*Baris/Riezenkamp*) en HR 21 januari 1966, *NJ* 1966/183 (*Booy/Wisman*)) of de wederpartij de dwalende had behoren in te lichten (onder

meer HR 30 november 1973, *NJ* 1974/97 (*Van der Beek/Van Dartel*) en HR 10 april 1998, *NJ* 1998/666 (*Offringa/Vinck en Van Rosberg*)). De voorrang van de mededelingsplicht boven de onderzoekspllicht neemt niet weg dat een eventueel uit schending van de mededelingsplicht voortvloeiende aanspraak op het artikel in de

weg staan. Maar redelijkheid en billijkheid zullen zich naar vaste rechtspraak er in het algemeen tegen verzetten dat de dwaling voor rekening van de dwalende blijft, indien deze afging op mededelingen van de wederpartij (onder meer HR 15 november 1957, *NJ* 1958/67 (*Baris/Riezenkamp*) en HR 21 januari 1966, *NJ* 1966/183 (*Booy/Wisman*)) of de wederpartij de dwalende had behoren in te lichten (onder

dat in een overigens gelijk geval, althans ten aanzien van bepaalde gebreken, ook op de ónwetende professionele verkoper die de auto aan een leek verkoopt een mededelingsplicht rust, omdat de verkoper het gebrek had móeten ontdekken. **Kilometerstand.** De kilometerstand **Tussenkopje (Kop 2, aanw. 11, pag. 15)** 'rijgend gegarandeerd, zodat het beding d' (uit welk beding, omdat het algemeen is geformuleerd, niet blijkt dat de verkoper de juistheid van de kilometerstand betwijfelt) een beroep op dwaling niet uitsluit (HR 25 juni 1993, *NJ* 1994/291 (*Gerards/Vijverberg*)). Ook een professionele autoverkoper mag echter in beginsel, mits hij bij hem bestaande twijfel omtrent de juistheid van de kilometerstand met voldoende duidelijkheid aan de koper mededeelt, met een dergelijke mededeling **Tussenkopje (Kop 2, aanw. 11, pag. 15)** of deze daaromtrent nader onderzoek wenst te doen (HR 11 jan 2008, *LJN* BD2410, *NJ* 2010/258 (*Gomes/Rental*)). **Keuring.** Of van een koper kan worden gevergd dat hij de auto door een deskundige laat onderzoeken alvorens tot aankoop over te gaan, hangt af van de omstandigheden van het geval; de omstandigheid dat de koper ondeskundig is, is op zichzelf niet beslissend (HR 21 december 1990, *NJ* 1991/251 (*Van Geest/Nederloff*)).

b. Koop van onroerende zaken. Bij de koop van onroerende zaken komt het vooral aan op **Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)** - zonder aanwijzingen voor het tegendeel - verhoudingsgewijs spoedig aan mogen nemen, dat de koper niet van de afwezigheid van een bepaald gebrek uitgaat, zodat in zoverre op hem geen mededelingsplicht rust (voor zover de woning niet recentelijk is gerenoveerd). Dat oudere woningen doorgaans niet in alle opzichten voldoen aan de hedendaagse eisen van comfort en veelal ook in **Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)** anders algemeen bekend. Uiteraard spelen ook in **Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)** onder b genoemde gezichtspunten een rol. **Bestemmingsplan.** De verkoper die een deskundig onroerendgoedhandelaar is, heeft geen onderzoeksplicht (althans niet steeds) wat betreft de gelding van een bestemmingsplan (HR 18 april 1986, *NJ* 1986/747 (*Ernst en Latten/Crombag-Spaai*)).

c. Huur van bedrijfsruimte. In zijn algemeenheid mag een huurder van bedrijfsruimte **Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)** belang door de professionele verhuurder **Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)** verbouwingsplannen mogelijk problemen in verband met het bestemmingsplan opleveren (HR 27 november 2015, *ECLI:NL:HR:2015:3424*, *RvdW* 2016/3 (*Inbev/Van der Valk*)).

d. Borgstelling; kredietverlening. Een prof **Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)** zondere zorgplicht jegens een particulier **Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)** datstgenoemde zich bewust is van de risico's die hij aangaat door zich borg te stellen voor de schuld van een derde. De invulling van deze zorgplicht hangt af van de omstandigheden van het geval. Daartoe behoort de aard van de relatie tussen de beoogde borg en de

schuldenaar (alles HR 1 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:543, RvdW 2016/441 (*Hardeveld/Aruba Bank c.s.*), voortbouw op HR 1 juni 1990, NJ 1991/759 (*Van Lanschot/Bijl*). **Rechtspraak** (aanw. 16, pag. 16) muleerde plicht bestaat niet in het geval een particuliere kredietnemer met het opgenomen krediet gaat deelnemen in een onderneming (HR 19 mei 1995, NJ 1997/648 (*Bink/Van Lanschot*)). **Financiële positie van hoofdschuldenaar.** In beginsel is de hoofdschuldner (niet-particuliere) borg ter zake van **Tussenkopje** (Kop 2, aanw. 11, pag. 15) voor wiens schuld de borgtocht tot zekerheid strekt, voor rekening van de borg blijft; dit beginsel geldt echter niet indien de dwaling **Tussenkopje** (Kop 1, aanw. 11, pag. 15) partij in de zin van lid 1 onderdeel a of b (HR 10 januari 2003, NJ 2003/150 (*Kruit/Zuidwolde*)). e. **Vaststellingsovereenkomst.** De omstandigheid dat partijen met betrekking tot een bepaalde kwestie in onzekerheid verkeren en te dien aanzien een vaststellingsovereenkomst sluiten, sluit een geslaagd beroep op dwaling ten aanzien van die overeenkomst niet uit. Dit geldt in het bijzonder indien sprake is van betrokkenheid van de wederpartij bij de dwaling als gevolg van een onjuiste inlichting (lid 1 onderdeel a) of een geschonden mededelingsplicht (lid 1 onderdeel b). Zie HR 1 februari 2013, LNJ BY3129, NJ 2013/84 (*Van Leeuwen/Lins*). Een beroep op wederzijdse dwaling lijkt daarentegen alleen mogelijk voor **Tussenkopje** (Kop 1, aanw. 11, pag. 15) bestaan ten aanzien van hetgeen partijen als zeker en onbetwist aan de vaststellingsovereenkomst ten grondslag hebben gelegd. Vergelijk art. 7:900 BW, aant. 2 onder e. **f. Omzetbelasting.** Indien partijen bij het bepalen van de prijs voor een bepaalde prestatie uit zijn gegaan van de verschuldigdheid **Interne verw.** (aanw. 20, pag. 19) lijkt dat de reeds definitief aan de fiscus afgedragen omzetbelasting met verschuldigd was, zal (gedeeltelijke) vernietiging op grond van dwaling en terugvordering van de berekende omzetbelasting veelal niet mogelijk zijn in verband met de wijze waarop de overeenkomst dient te worden uitgelegd, in die zin dat de onjuiste voorstelling met betrekking tot de verschuldigdheid van omzetbelasting in de overeenkomst was 'verdisconteerd' (HR 15 september 1996, NJ 1997/450 (*Kruit/Zuidwolde*) en HR 10 januari 2003, **Aantekeningkopje** (aanw. 8, pag. 13)

6. Rechtsgevolg: vernietigbaarheid. Uitoefening vernietigingsbevoegdheid. Vernietiging kan behalve door rechterlijk **Tussenkopje** (Kop 1, aanw. 11, pag. 15) door een buitengerechtelijke verklaring (art. 3:52 BW), maar kan bij exceptief verweer ook daarna nog geschieden (art. 3:51 lid 3 BW). Voor koop geldt een afwijkende regel (art. 7:33 BW) daar twee jaar na het door de koper — **Tussenkopje** (Kop 1, aanw. 11, pag. 15) en van de verjaringstermijn vervalt in geval van koop — de mogelijkheid van vernietiging bij exceptief verweer. **Wijziging in plaats van vernietiging.** De bevoegdheid tot vernietiging vervalt, wan-

neer de wederpartij tijdens een wijzigingsvoorstel doet (art. 6:230 lid 1). Op verlan- gen van een der partijen kan de rechter, in plaats van de vernietiging uit te spreken, de gevolgen van de overeenkomst wijzigen (art. 6:230 lid 2). **Schadevergoeding naast vernietiging?** Het slagen van het beroep op dwaling betekent niet dat de we- derpartij van de dwalende jegens [Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)] specifieke rechtsgrond aanwezig te zijn [HR 11 oktober 2013, LJN CA3765; NJ 2013/492 (Va- no/Foreburghstaete)]. Vergelijk aant. 7 onder b (wanprestatie) en aant. 7 onder c (en

Aantekeningkopje (aanw. 8, pag. 13)

Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)

7. Samenloop. a. Andere gronden van vernietigbaarheid. Toepasselijkheid van het ar- tikel sluit een beroep op een andere grond van vernietigbaarheid niet uit (MvA II, *Parl. Gesch. BW Boek 3*, p. 212). **b. Wanprestatie.** Wanneer de afwezigheid van de feiten waarop de dwaling betrekking heeft [Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)] maakt van de contractsohoud, zal de dwalende, in plaats van een be- [Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)] ten ter zake van niet-nakoming kunnen uitoefenen. Een dergelijke samenloop doet zich vooral in gevallen van koop veelvuldig voor, in verband met de conformiteitseis van art. 7:17 BW. Cumulatie (dus het combineren van vernietiging ex art. 6:228 BW met een beroep op tekortkoming, bijvoorbeeld strekkende tot schadevergoeding) lijkt uitgesloten (vergelijk HR 11 oktober 2013, LJN CA3765; NJ 2013/492 (Va- no/Foreburghstaete)), mogelijk met uitzondering van het geval van een gedeeltelijke vernietiging van de overeenkomst in combinatie met een aanspraak uit tekortkoming op grond van het geh. [Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)] (wat niet in onver- brekelijk verband staat met het vernietigde deel, art. 3:41 BW). **c. Onrechtmatige daad.** Indien de wederpartij, door het doen van onjuiste mededelingen of het ont- houden van informatie, jegens de dwalende onrechtmatig heeft gehandeld, staat te- vens — dat wil zeggen naast of in plaats van vernietiging op grond van art. 6:228 — een beroep op art. 6:162 open (eventueel ook op redelijkheid en billijkheid: HR 2 april 1993, NJ 1995/94 (Cattier/Waanders)). Schadevergoeding vindt in dier voege plaats dat de dwalende in de positie wordt gebracht waarin hij bij een juiste voorstel- ling van [Verwijzen naar artikelen (aanwijzing 19, pag 19)] f contractsbelang. Een koper [Tussenkopje (Kop 1, aanw. 11, pag. 15)] de kosten van herstel van een gebrek waaromtrent hij dwaalde, derhalve niet op art. 6:162 gronden (even- tueel wel op art. 7:17 BW). Wel zal hij aanspraak kunnen maken op het prijsverschil, mits aannemelijk is dat hij de zaak inderdaad voor een lagere prijs zou hebben ge- kocht.